

**PROCJENA
RODNE OSJETLJIVOSTI
ENTITETSKIH
DRŽAVNOG
PARLAMENTA**

Procjena rodne osjetljivosti

---

entitetskih i državnog parlamenta

Banja Luka, maj 2020.

Naslov

Procjena rodne osjetljivosti entitetskih i državnog parlamenta

Izdavač

Helsinški parlament građana Banjaluka

“This material is completely or partly financed by the Swedish International Development Cooperation Agency (Sida) and Kvinna till Kvinna. Sida and Kvinna till Kvinna does not necessarily agree with the opinions expressed. The author alone is responsible for the content.”

„Ovaj materijal potpuno ili djelimično finansira švedska međunarodna Agencija za razvoj i saradnju (Sida) i Kvinna till Kvinna. Sida i Kvinna till Kvinna ne moraju se neminovno slagati sa mišljenjima iznesenim u publikaciji. Za sadržaj je odgovoran sam autor/ica.“

SADRŽAJ

Cilj procjene ili šta smo htjeli da saznamo	1
Šta su rodno osjetljivi parlamenti	3
Nalazi	5
Preporuke	8

1.

Za izradu ankete/
upitnika koristili smo
metodologiju koju
je razvio Evropski
institut za rodnu
ravnopravnost
(EIGE) koji već
godinama prati
koliko su parlamenti
u zemljama EU
rodno osjetljivi,
koja je djelimično
prilagođena kontekstu
BiH.

CILJ PROCJENE ili šta smo htjeli da saznamo

Helsinški parlament građana Banjaluka, u okviru projekta „Ženska ljudska prava i evropske integracije“, proveo je anketu u entitetskim i državnom parlamentu s ciljem procjene rodne osjetljivosti najviših zakonodavnih tijela u Bosni i Hercegovini u pogledu njihove organizacije, resursa, propisa i internih procedura.

Za izradu ankete/upitnika koristili smo metodologiju koju je razvio Evropski institut za rodnu ravnopravnost (EIGE)¹ koji već godinama prati koliko su parlamenti u zemljama EU rodno osjetljivi, koja je djelimično prilagođena kontekstu BiH.

---

1 <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gender-sensitive-parliaments/what-tool>

Odgovore su dostavili generalni sekretar Narodne skupštine Republike Srpske, skupštinska služba Predstavničkog doma Parlamenta Federacije i zajednička služba Parlamentarne skupštine BiH. Od svih poslaničkih klubova koji djeluju u oba entitetska i u državnom parlamentu, odgovore na upitnik dostavio je samo jedan poslanički klub Socijalističke Partije u Republici Srpskoj. Uzimajući ovo u obzir, sveobuhvatna analiza ovih odgovora nije bila moguća, već samo djelimična, kombinovana sa analizom sadržaja zakonskih i drugih akata skupštinskih tijela u BiH.

Analiza je obuhvatila period oktobar 2014. – juni 2019.

Projekat „Ženska ljudska prava i evropske integracije“ podržan je od strane Fondacije Kvinna till Kvinna.

Parlamenti su radne organizacije s pravilima, normama, internim procedurama i specifičnom radnom kulturom kao i bilo koje drugo radno mjesto. Parlamenti su, međutim, i vrlo specifična radna mjesta jer su oni simboli demokratije i odgovorni su za donošenje zakona i nadzor nad radom vlada.

2.

ŠTA SU RODNO OSJETLJIVI PARLAMENTI

Interparlamentarna unija (IPU) definiše rodno osjetljive parlamente kao parlamente koji po svom sastavu, operacijama, metodama i radu odgovaraju potrebama i interesima muškaraca i žena, koji uklanjaju prepreke (materijalne, strukturne i/ili kulturne) za ravnopravno sudjelovanje žena, osiguravaju resurse za promociju ravnopravnosti polova i nude pozitivan primjer ili model društvu u cjelini.

Parlamenti nisu samo mjesta na kojem žene mogu raditi, već i mjesta na kojem žene žele raditi i doprinositi. Rodno osjetljiv parlament je stoga moderan parlament; onaj koji se bavi i odražava zahtjeve savremenog društva za jednakošću i nediskriminacijom, koji je svjestan da interna pravila i norme nisu rodno neutralni i koji ulaže napore ka

ostvarivanju rodne ravnopravnosti i iznutra i izvana, putem usvajanja i promovisanja rodno osjetljivih politika.

Parlamenti su radne organizacije s pravilima, normama, internim procedurama i specifičnom radnom kulturom kao i bilo koje drugo radno mjesto. Parlamenti su, međutim, i vrlo specifična radna mjesta jer su oni simboli demokratije i odgovorni su za donošenje zakona i nadzor nad radom vlada.

Procjena rodne osjetljivosti treba da pruži smjernice parlamentima u kom pravcu i na koji način treba da se transformišu i prate potrebe i zahtjeve savremenog društva.

Na osnovu analize sadržaja i dobijenih odgovora može se zaključiti da su parlamenti u BiH (oba entitetska i državni) rodno nesenzitivni, odnosno da je nivo njihove rodne osjetljivosti na niskom nivou.

3.

NALAZI

Na osnovu analize sadržaja i dobijenih odgovora može se zaključiti da su parlamenti u BiH (oba entitetska i državni) rodno nesenzitivni, odnosno da je nivo njihove rodne osjetljivosti na niskom nivou.

- **Nijedan parlament nema usvojene Smjernice ili Pravilnik za postupanje u slučajevima seksualnog i rodno zasnovanog uznemiravanja ili nasilja na osnovu pola.**

Iako su sva tri parlamenta odgovorila pozitivno na pitanje da li imaju mehanizam za prevenciju diskriminacije na osnovu pola, pozivajući se na Kodeks ponašanja, niti jedan od tri kodeksa ne sadrži standarde prepoznavanja seksualnog i rodno zasnovanog uznemiravanja kao protivzakonitog i

neželjenog ponašanja, niti propisuje jasne interne procedure za preventivno djelovanje u vezi sa neželjenim ponašanjem na radnom mjestu i/ili u vezi sa radnim mjestom.

Kodeksi pozivaju na uzajamno uvažavanje i poštovanje i neispoljavanje netolerantnosti u pogledu vjere, rase, pola, nacionalne pripadnosti, bračnog statusa, itd., gdje je pol kao zabranjeni osnov za diskriminaciju samo naveden zajedno sa ostalim zabranjenim osnovama (rasa, nacija, vjeroispovjest).

- **Sva tri parlamenta su odgovorila da imaju jasno propisane procedure u vezi sa prijavama seksualnog i uznemiravanja na osnovu pola. Međutim, ni Kodeksi ponašanja ni skupštinski poslovници uopšte ni ne pominju seksualno i rodno zasnovano uznemiravanje niti propisuju na koji način bi se vodila istraga u slučaju prijave seksualnog i uznemiravanja na osnovu pola.**
- **Skupštinske službe ne prepoznaju Klubove parlamentarki kao zasebna tijela koja rade na unapređenju i promovisanju rodne ravnopravnosti.**
- **Niti u jednom parlamentu ne postoje uslovi za brigu o djeci, poput porodičnih ili soba za dojenje.**
- **Kad je riječ o aktivnostima i inicijativama posvećenim pravima žena i rodnoj ravnopravnosti, kao što su tematske sjednice, javna saslušanja, izložbe i promocije, najaktivniji je Parlament BiH, a najmanje aktivna Narodna skupština RS. Prema dostupnim podacima, u periodu od 2014. do polovine 2019. parlament BiH je organizovao 11 različitih aktivnosti posvećenih pitanjima rodne ravnopravnosti, a Narodna skupština dvije.**

- Nijedan parlament nije dosljedan u upotrebi rodno osjetljivog jezika, ni kod pisanja saopštenja, najava ili poziva, niti kod funkcija ili titula.
- Od 223 poslanička mjesta u sva tri parlamenta (Narodna skupština RS, Predstavnički dom Federacije BiH, Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH) ženama je pripalo 48 mjesta ili samo 21,5 %.
- Kad je riječ o skupštinskim odborima i komisijama, stanje je sljedeće: od 26 radnih tijela Narodne skupštine RS, žena je predsjednica samo 6 tijela; u Parlamentu Federacije BiH žena je na čelu samo 5 od 26 radnih tijela, dok je, od 12 komisija u Parlamentu BiH, žena predsjednica samo jedne!

* Na kraju se nalaze i tabele sa pregledom zastupljenosti žena i muškaraca u sva tri parlamenta u sazivu 2018 – 2022, i spiskom svih odbora/komisija i njihovim predsjednicima/ama.

4.

Na bazi dobijenih odgovora, analize sadržaja i smjernica EIGE o rodno osjetljivim parlamentima, Helsinški parlament građana napisao je skup preporuka za entitetske i državni parlament s ciljem orodnjavanja rada, organizacije, aktivnosti i internih procedura ovih najvažnijih zakonodavnih tijela u BiH. Preporuke se baziraju na dobijenim odgovorima, analizi sadržaja i smjernicama EIGE o rodno osjetljivim parlamentima.

PREPORUKE

Na bazi dobijenih odgovora, analize sadržaja i smjernica EIGE o rodno osjetljivim parlamentima, Helsinški parlament građana napisao je skup preporuka za entitetske i državni parlament s ciljem orodnjavanja rada, organizacije, aktivnosti i internih procedura ovih najvažnijih zakonodavnih tijela u BiH. Preporuke se baziraju na dobijenim odgovorima, analizi sadržaja i smjernicama EIGE o rodno osjetljivim parlamentima.

1. Izmijeniti Kodeks ponašanja ili usvojiti zasebne Smjernice za postupanje u slučajevima seksualnog i rodno zasnovanog uznemiravanja ili nasilja na osnovu pola

Kako bi Parlament jasno i nedvosmisleno pokazao opredljenost da poštuje i promoviše ženska ljudska prava i kako bi jasno i nedvosmisleno pokazao da ne podržava nijedan oblik diskriminacije žena potrebno je ili izmijeniti postojeće Kodekse ponašanja ili usvojiti zasebne Smjernice koje će osigurati:

Zakonska obaveza i odgovornost svih institucija je da spriječe seksualno i rodno zasnovano uznemiravanje i uspostave odgovarajuće mehanizme za prevenciju neželjenog ponašanja svojih zaposlenih.

a) standarde prepoznavanja seksualnog i rodno zasnovanog uznemiravanja kao protivzakonitog i neželjenog ponašanja i

b) jasne interne procedure za preventivno djelovanje u vezi sa neželjenim ponašanjem na radnom mjestu i/ili u vezi sa radnim mjestom.

Za ovaj proces može se koristiti [„Vodič za poduzimanje efikasnih mjera za sprečavanje uznemiravanja na osnovu pola i seksualnog uznemiravanja na radnom mjestu“](#) koji je pripremila Agencija za ravnopravnost polova BiH, kao i „Smjernice za postupanje u slučajevima seksualnog uznemiravanja“ koje je, na inicijativu Helsinškog parlamenta građana, izradio Univerzitet u Banjaluci.

Zakonska obaveza i odgovornost svih institucija je da spriječe seksualno i rodno zasnovano uznemiravanje i uspostave odgovarajuće mehanizme za prevenciju neželjenog ponašanja svojih zaposlenih.

2. U svim dokumentima, objavama, saopštenjima, najavama ili pozivima i kod navođenja funkcija upotrebljavati rodno osjetljiv jezik

Rodno osjetljivi jezik jedna je od rodno odgovornih politika koja doprinosi smanjenju diskriminacije i ravnopravnoj vidljivosti polova.

U Službenom glasniku BiH (broj 58/14) postoji Jedinствeno pravilo za izradu propisa u institucijama Bosne i Hercegovine prema kojoj se svi dokumenti moraju objavljivati uz poštivanje rodne ravnopravnosti: korištenjem rodno neutralnih oblika (osoba ili lice), te navođenjem uporedo oblika i u muškom i ženskom rodu u slučaju da se izrazi odnose i na muškarce i na žene.

Od 2014. postoji veoma mali broj organizovanih događaja na ovu temu u okviru ispitanih parlamenata, a oni su izuzetno bitni u promociji i širenju svijesti ovoj temi. To mogu biti tematske sjednice, javna saslušanja, izložbe, promocije i slično.

Prepoznavanje i suzbijanje diskriminatornih praksi u jeziku je proces koji traje i na kojem je neophodno stalno raditi, kako na ličnom tako i na društvenom nivou. Težnja i trud za većom upotrebom rodno osjetljivog jezika signalizira nastojanje društva da otkloni sve oblike diskriminacije i utoliko je značaj upotrebe rodno senzitivnog jezika još veći.

3. Izdvojiti jednu sobu gdje se mogu osigurati uslovi za brigu o djeci, poput porodične ili sobe za dojenje.

Poželjno je da prostorija bude opremljena stolicama pogodnim za dojenje i jednom ravnom površinom, a dodatna vrijednosti bi bila i osnovna higijenska oprema.

4. Organizovati više događaja i aktivnosti koje su posvećene ženama i rodnoj ravnopravnosti.

Od 2014. postoji veoma mali broj organizovanih događaja na ovu temu u okviru ispitanih parlamenata, a oni su izuzetno bitni u promociji i širenju svijesti ovoj temi. To mogu biti tematske sjednice, javna saslušanja, izložbe, promocije i slično.

Klubovi parlamentarki takođe mogu biti inicijatori ovih dešavanja, a Helsinški parlament građana nudi svoju pomoć i podršku.

Istraživanje i preporuke su dio projekta „Ženska ljudska prava i EU integracije“. Sve aktivnosti u sklopu projekta su oblikovane tako da pomognu BiH na putu ka ravnopravnom članstvu u EU. Navedene preporuke su u skladu sa dobrim praksama zemalja članica EU i Evropskog parlamenta koji redovno usvaja izvještaje o vlastitim inicijativama o rodnim pitanjima, pozivajući zemlje članice na veće napore kada je u pitanju poboljšanje rodne ravnopravnosti.

Prilog:

tabele sa pregledom zastupljenosti žena i muškaraca u sva tri parlamenta u sazivu 2018 – 2022

Zakonodavna tijela	Sastav parlamenata – saziv 2018. – 2022.	
	Žene	Muškarci
Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH	11	31
Narodna skupština Republike Srpske	18	65
Predstavnički dom Federacije BiH	19	79

Radna tijela Parlamentarne Skupštine BiH- Predstavnički Dom	Predsjednica	Predsjednik
Ustavopravna komisija	x	
Komisija za vanjske poslove		x
Komisija za vanjsku trgovinu i poslove		x
Komisija za finansije i budžet		x
Komisija za saobraćaj i komunikacije		x
Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti spolova		x
Komisija za pripremu izbora Vijeća ministara		x
Radna tijela Parlamentarne Skupštine BiH- Zajednička radna tijela		
Komisija za odbranu i sigurnost BiH		x
Komisija za nadzor nad radom Obavještajno-sigurnosne agencije BiH		x
Komisija za ekonomske reforme i razvoj		x
Komisija za evropske integracije		x
Komisija za administrativne poslove		x
Komisija za ljudska pava		x
Ukupno	1	12

Radna tijela Parlamenta Federacije BiH	Predsjednica	Predsjednik
Ustavna komisija		x
Zakonodavno- pravna komisija		x
Administrativna komisija	x	
Komisija za Evropske integracije		x
Komisija za zaštitu ljudskih prava i sloboda		x
Komisija za bezbjednost		x
Komisija za izbor i imenovanje		x
Komisija za informisanje		x
Komisija za jezička pitanja		x
Mandatno- imunitetska komisija		x
Komisija za ravnopravnost spolova		x
Komisija za lokalnu samoupravu		x
Komisija za pitanja mladih		x
Etička komisija	x	
Odbor za ekonomsku i finansijsku politiku		x
Odbor za energetiku, rudarstvo i industriju		x
Odbor za promet i komunikacije		x
Odbor za denacionalizaciju i privatizaciju		x
Odbor za pravdu i opštu upravu	x	
Odbor za povratak izbjeglih i raseljenih lica		x
Odbor za obrazovanje, nauku, kulturu i sport		x
Odbor za boračka i invalidska pitanja		x
Odbor za rad i socijalnu zaštitu	x	
Odbor za zdravstvo		x
Odbor za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo		x
Odbor za prostorno uređenje, stambeno-komunalnu politiku, ekologiju i turizam	x	
Ukupno	5	21

Radna tijela Narodne skupštine Republike Srpske	Predsjednica	Predsjednik
Odbor za finansije i budžet	x	
Zakonodavni odbor	x	
Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu		x
Odbor za bezbjednost		x
Odbor za predstavke, prijedloge i društveni nadzor		x
Odbor jednakih mogućnosti		x
Odbor za zaštitu životne sredine		x
Odbor za ustavna pitanja		x
Odbor za praćenje stanja u oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja	x	
Odbor za boračko-invalidsku zaštitu		x
Odbor za obrazovanje, nauku, kulturu i informisanje	x	
Odbor za zdravstvo, rad i socijalnu politiku		x
Odbor za pitanja djece, mladih i sporta		x
Odbor za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu		x
Odbor za evropske integracije i regionalnu saradnju		x
Odbor za reviziju		x
Odbor za trgovinu i turizam		x
Odbor za privredu		x
Odbor za lokalnu samoupravu		x
Odbor za zaštitu prava izbjeblica, raseljenih lica i povratnika		x
Odbor za Donju Gradinu		x
Etički odbor	x	
Komisija za izbor i imenovanje		x
Administrativna komisija		x
Savjet nacionalnih manjina	x	
Fond solidarnosti		x
Ukupno	6	20

Procjena
rodne osjetljivosti
entitetskih
i državnog
parlamenta